

24. Liberālā konservatīvisma pragmatisms

Latvijas etniski lokālā savdabība (mentalitāte) grūtdienīgajā politiskajā dzīvē vizuālojoši uzplaukst partiju nosaukuma izvēlē un partiju skaita ziņā. Kārlis Ulmanis 1934.gada 15.maijā slēdza 103 partijas. Pēcpadomju gados esam kļuvuši pieticīgāki un līdz šim reģistrējuši apmēram 60 partijas. Process, protams, nelokāmi turpinās, taču brīvvalsts rekordu (16 gados vismaz 103 partijas) nejaudāsim pārspēt. Par vēlū!

Partiju nosaukuma izvēle, saprotams, arī pilnā mērā saskan ar tautas mentalitāti. Taču visai greizi saskan ar Rietumu pieeju politiskās partijas nosaukuma izvēlē.

Rietumu civilizācijā politisko partiju vēsture nav pārāk sena. Politisko partiju dibināšana galvenokārt sākās tikai XIX gadsimtā. Taču pats svarīgākais ir tas, ka joprojām darbojas tolaik dibinātās partijas, nodrošinot politisko ideju un politiskās platformas turpināšanos. Tas attiecīgajā valstī ir milzīgs garants politiskās dzīves stabilitātei un lieliska skola tautas valstiskā talanta pilnveidošanā.

Tā, piemēram, Lielbritānijā joprojām aktīvi darbojas Konservatīvā partija (1870), ASV darbojas Demokrātiskā partija (1828) un Republikāņu partija (1854), Kanādā - Konservatīvā partija (tās sākums ir Liberāli Konservatīvā partija, 1854), Vācijā - Sociāldemokrātiskā partija (1863), Šveicē - Sociāldemokrātiskā partija (1888), Zviedrijā - Sociāldemokrātiskā Strādnieku partija (1889).

Rietumu civilizācijā politiskās partijas nosaukums tradicionāli atspoguļo attiecīgās organizācijas politiski konceptuālo orientāciju. Tātad arī noteiktu politisko ideoloģiju. Bet šajā ziņā ir viens ļoti būtisks moments.

Politiski konceptuālo orientāciju skaits un tādējādi arī politisko ideoloģiju skaits jebkurā vēsturiskajā laikmetā un tajā skaitā XIX, XX, XXI gadsimtā nemēdz būt liels. Katrā vēsturiskajā laikmetā funkcionē (dominē) tikai dažas (2-3) politiski konceptuālās orientācijas.

Un tas, lūk, būtiski atsaucās uz politisko partiju skaitu; respektīvi, arī politisko partiju skaits attiecīgajā laikmetā nevar būt liels, jo politisko partiju skaitu savdabīgi limitē politiski konceptuālo orientāciju skaits. Ja ir tikai dažas (2-3) politiski konceptuālās orientācijas, tad arī politisko partiju skaits būs adekvāts (2-3 partijas). Tāpēc Rietumu valstīs politisko partiju skaits nekad nav bijis liels. Tādās politiski ļoti augstu attīstītās valstīs kā ASV un Lielbritānijā, kā zināms, politisko dzīvi nosaka tikai divas partijas. Tā tas turpinās jau trešo gadsimtu.

Politiski konceptuālā orientācija atsaucās ne tikai uz partiju skaitu, bet arī uz partijas nosaukumu. Rietumu valstīs politiskās partijas nosaukumā parasti atspoguļojās attiecīgā politiski konceptuālā orientācija. Rietumu valstīs vienmēr ņem vērā politiskās partijas un politiskās varas galveno jēgu. Proti, politiskajai partijai un politiskajai varai obligāti ir jābalstās uz noteiktu politiski konceptuālo orientāciju (idejām, ideāliem, vērtībām).

Skaidrs, ka Latvijas politiskajā biežputrā uzvārtais partiju skaits un partiju nosaukumi uzskatāmi atsedz tautas niecīgo politisko kvalitāti un politiskās kultūras zemo līmeni. Nav vajadzīgs atkārtot, kas un kāpēc pēcpadomju Latvijā dibina politisko partiju. To visi zina. Mūsu partijām visbiežāk nav nekā kopēja ne ar vienu mūsdienu politiski konceptuālo orientāciju. Domāju, neaizsaušu garām, ja teikšu, ka mūsu partiju dibināšanas kaislīgākie maratonisti (repšes, šķēles, šleseri) nemaz nav spējīgi saprast par ko ir runa šajos teikumos, jo viņiem ir tikai viena „politiski konceptuālā orientācija”. Arī to visi zina.

Faktiski Latvijas tauta, ja būtu grudrāka, varētu lepoties ar savām politiskajām tradīcijām. Mums ir 1904.gadā dibinātā Latvijas Sociāldemokrātiskā Strādnieku partija (LSDSP). Taču šī partija nekad nav iekļuvusi Saeimā. Izņēmums ir 7.Saeima, kad tika izveidota koalīcija „Latvijas Sociāldemokrātu apvienība” un no tās parlamentā ievēlēja 14 deputātus.

Izskaidrojums LSDSP nepopularitātei manuprāt ir tikai viens – Latvijas tautas ļoti niecīgā politiskā kvalitāte un valstiskā talanta trūkums. LSDSP balstās uz noteiktu politisko ideoloģiju. Tā nav „naudas partija”. Tā nav partija, kura ir safabricēta, lai kāds reptilis tiktu pie varas un ar varas apbruņojumu sargātu savus sazagtos un izblēdītos īpašumus. LSDSP biedri un līderi ir cilvēki, kuriem galvenais ir idejas, ideāli, vērtības, bet nevis savu naudas maku

piestūkēšana. Taču pēcpadomju Latvijas tautai tādi cilvēki nekad nav patikuši. Latvijas tautai vissimpātiskākie vienmēr ir bijuši jaunzagļu reptiļi, vienoti vienotie servīlie valsts nodevēji un saskanīgi saskaņotie savas mātes pārdevēji, lai tiktu pie valsts budžeta sadalīšanas.

Mūsu neskaitāmo partiju uzskrūvētājiem nav viegli izdomāt nosaukumu savai organizācijai. Likums pieprasa oriģinalitāti. Nedrīkst būt partijas ar vienādiem nosaukumiem. Tāpēc partiju sarakstā atklājās ļoti radoša aina – mākslinieciski apskaužama talanta piemēri.

Lūk, daži no tiem: „Par dzimto valodu! (iepriekš 13. janvāra kustība), Atbildība (iepriekš "Vienotība un Taisnīgums", "Libertas.lv"), Rīgas Partija (iepriekš "Pensionāru un senioru partija", "Latvijas Atmoda"), Mūsu Zeme, Sociālā taisnīguma partija, Tēvzemes mantojums (iepriekš "Tēvzemes nacionālo spēku savienība", "Tēvzemes savienība", "Daugava — Latvijai"), Demokrāti.lv (iepriekš "Jaunie Demokrāti"), Jaunlatvija, Latvijas Atdzimšanas partija, Latvijas Nākotnes partija, Mūsu izvēle (iepriekš "Latvijas Jaunatnes partija"), Osipova partija, Par dzimteni! (iepriekš "Par brīvību, sociālo taisnību un vienlīdzību"), Par prezidentālu republiku, Ražotāja Latvija, Rīcības partija (iepriekš "Eiroskeptiķi"), Solidaritāte (iepriekš "Vislatvijas partija "21. gadsimts""), Tautas kontrole (iepriekš "Mūsu Latvijai"), A8 partija, Apvienība Iedzīvotāji, Daugavpils Atdzimšana, Jūrmala — mūsu mājas, Latgales tauta, Latgales sirds, Latvijai un Ventpīlij, Liepājas partija, Ogres novadam, Reģionu alianse, Rēzeknes Jaunsaimnieks, Spēks vienotībā, Tev, Jūrmalai, Tukuma pilsētai un novadam, Vienota Rēzekne, Vidzemes partija, Brīva izvēle tautu Eiropā, Jaunā partija, Jaunais centrs, Latvijas Ceļš, Latgales Gaisma, Mēs Olainei, Dzimtene, Latviešu Latvija, Latviešu partija, Latvijas Kalve, Māras Zeme, Sporta partija”.

Pašlaik arī mūsu antiglobālisti vēlas dibināt partiju. Viņu līderiem visvairāk patīk nosaukums „Latvijas Antiglobālisti”. Tas nekas, ka topošās partijas programma velk uz citu pusi un programmā nekas nav teikts, ko varētu saistīt ar starptautisko antiglobālistu kustību.

Programmā atspoguļojās konkrēta mūsdienu politiski konceptuālā orientācija, kas citās zemēs pašlaik ir idejiskais pamats valsts kapitālismam. Tiesa, antiglobālisti nelieto jēdzienu „valsts kapitālisms”, bet tam šajā gadījumā nav nekāda nozīme. Ņemot vērā programmā teikto, antiglobālistu vadoņiem tika laipni (naivi) ieteikts organizāciju nosaukt „Latvijas Nacionāli Liberālā Konservatīvā partija”.

Šajā salikumā vārds “nacionāli” raksturo mērķi veidot nacionāli (pilsoniski un valstiski, bet nevis etniski) orientētu valsts politiku. Vārds “liberālā” nozīmē, ka tiek atbalstītas mūsdienu liberālās nostādnes, kas kalpo nacionālās (atkal pilsoniski un valstiski, bet nevis etniski) valsts interesēm. Vārds “konservatīvā” nozīmē, ka tiek realizēta konservatīvisma ideoloģija, kas mūsdienās kļūst par vienu no galvenajām ideoloģijām XX un XXI gadsimta svarīgāko ideoloģiju virknē (sociālisms-fašisms -liberālisms-konservatīvisms).

Mūsdienu pasaulē ir sastopamas liberāli konservatīvās partijas. Ieteikto nosaukumu tūlīt visi sapratīs pareizi. Turpretī nosaukums „Latvijas Antiglobālisti” atgādinās ielu grautiņus, veikalu demolēšanu, asaru gāzi, policijas specvienības.

Ieteiktajā partijas nosaukumā tomēr ir viena strīdīga nianse. Nosaukumā ne visai iederās vārds „liberālā”, jo diemžēl antiglobālistu programmai drīzāk ir piemērots cits apzīmējums no svarīgāko ideoloģiju virknes. Antiglobālistu partijas nosaukumā vārds „liberālā” var palikt tikai tajā gadījumā, ja tiek būtiski koriģēta programma.

Antiglobālistu ideoloģija faktiski nav liberālisma ideoloģija. Antiglobālisti ir spējuši lieliski fiksēt valsts kapitālisma celtniecības uzdevumus, bet viņu metodes šo uzdevumu realizācijā nekādā ziņā nav liberālās metodes. Negluduma iemesls ir politoloģiskais analfabētisms un, neapšaubāmi, arī uzskatu obskurantisms.

Lieta ir tā, ka politiskā ideoloģija vienmēr sastāv no divām daļām. Viena daļa stāsta par dzīves situācijas izpratni. Šajā gadījumā par valsts kapitālisma nepieciešamību. Otra daļa stāsta par metodēm, ar kuru palīdzību tiks realizēta izprastā nepieciešamība. Šajā gadījumā stāsta par valsts kapitālisma celtniecības metodēm.

Atkārtotju, antiglobālistu metodes nekādā gadījumā nav liberālās metodes. Tās pat nav inteliģenta cilvēka metodes. Antiglobālisti stulbi lepojās ar savām metodēm. Taču tās ir metodes,

kuras pat visdumjākais politiķis neieklaus savā programmātikajā manuskriptā. Taču Latvijā tas ir iespējams, jo pie mums ap politiku nekaunīgi uzdrošinās mocīties ne tikai „ķēkšas”, bet arī „muži”.

Antiglobālisti programmā akcentē savu gribu rūpēties tikai par valsts „pilsoņu vairākumu”. Programmas pirmais teikums ir šovinizistiski atbaidošs: „Šī programma ir veidota Latvijas pamatnācijas un pilsoņu vairākuma interesēs”. Tātad – tikai latviešu interesēs.

Tā nav inteliģentu cilvēku attieksme. Nevienš inteliģents cilvēks nekad neteiks, ka valstij ir jā rūpējās tikai par „titulnāciju”. Inteliģents cilvēks tā neteiks ne tikai tādā vēsturiski klasiskā polietniskā zemē kā Latvija. Neteiks nevienā zemē. Neteiks pat Islandē, kura uz planētas simbolizē valsts iedzīvotāju etnisko viendabību (Islandē islandieši ir 88,99%).

Par antiglobālistu barvežu neinteliģento un šovinizistisko attieksmi diemžēl nav jābrīnās, jo ultrapatriotiski noskaņoto indivīdu etniskā ksenofobija un šovinizistiskā agresivitāte jau labu laiku vairākās zemēs ir sasniegusi fašisma pakāpi. Fašisma valstis tika militāri sakautas. Taču fašisma ideoloģiju nav iespējams iznīcināt militārā veidā. Fašisma ideoloģijas turpināšanās ir atkarīga no pašiem cilvēkiem. Politiski konceptuālo orientāciju un tās ideoloģiju tāpat kā jebkuru citu garīgo fenomenu nevar iznīcināt militārā veidā.

Bēdīgi pazīstama ir Eiropas fašisma realizētā valsts kapitālisma politika Itālijā, Spānijā, Portugālē, Vācijā pirms II Pasaules kara. Savukārt pēc kara Eiropa lieliski demonstrēja valsts kapitālisma iespējamību bez fašisma ideoloģijas, balstoties uz liberālisma ideoloģiju. Pēc 2008.gada (krīzes sākuma) valsts kapitālisma celtniecība sāka balstīties uz konservatīvisma un tajā skaitā liberālā konservatīvisma ideoloģiju, kas varētu nodarēt arī Latvijā, veidojot sabiedrības interesēm atbilstošu valsts iekārtu.

Jaunajos laikos Rietumos populārākā ideoloģija neapšaubāmi ir liberālisms. Ar liberālismu var konkurēt vienīgi sociālisms. Taču sociālismu XX gadsimtā kompromitēja t.s. zinātniskā komunisma mācība, kas nosacīja PSRS un citu sociālistisko valstu dzīvi.

Rietumos jau ir vairākas paaudzes, kuras pret sociālismu izturās labākajā gadījumā vienaldzīgi. Sociālisma pareiza izpratne nav iespējama bez samērā dziļas teorētiskās sagatavotības, ko var sniegt augstākās izglītības iestādes. Taču pieteikties uz sociālisma studiju kursiem tagad var tikai tajās universitātēs, kur joprojām notiek zinātniski īsts studiju darbs, ko nav aptumšojusi politiskā konjunktūra.

Liberālisms ir ideoloģiskā sistēma, kurai ir noteiktas idejas, ideāli, vērtības. Tradicionāli liberālismu uzskata par ekonomisko ideoloģiju, sludinot neierobežotu personības brīvību ekonomikā un neatzīstot valsts iejaukšanos saimnieciskajā darbībā. Saskaņā ar liberālisma ideoloģiju indivīdi veido savstarpējās attiecības, lai nodrošinātu materiālo labklājību un pārpilnību. Liberālisma galvenie principi ir koncentrēti privātīpašuma, brīvas preču kustības un demokrātijas atbalstam, jo demokrātija it kā vislabāk veicina tirdzniecības brīvību.

Taču patiesībā liberālisms ir ļoti nenoteikts koncepts. Katrs to var traktēt savādāk, vadoties no savas kultūras tradīcijām, vēsturiskā konteksta, sociālās prakses īpatnībām. Tā, piemēram, XX gadsimta 90.gados Austrumeiropas politiskajā diskursā liberālisms tika saistīts ar „atgriešanos Eiropā”, „atgriešanos civilizētu valstu saimē”, „brīvības atgriešanos”, „totalitārisma pagātnes pārvarēšanu”, „demokrātisko izvēli” u.tml.

Bijušajās sociālisma zemēs zem liberālisma karoga notika tas, ko sauca par privatizāciju. Tātad cīņa par īpašumu pārdali un vienā stundā piesavināto īpašumu („pirmā miliona”) leģitimitātes nodrošināšanu.

Mūsdienu intelektuālajās aprindās liberālismu neatzīst par vienotu sistēmu, kas kalpotu kā transnacionāli universāla ideoloģiskā mācība visās zemēs. Tagad ir skaidrs, ka liberālismam nav vispārēzīts klasisks idejiskais kodols, uz kā varētu balstīties tipoloģiski vienota liberālisma tradīcija. Liberālisma prakse katrā valstī var būt savādāka atkarībā no attiecīgās kultūras iezīmēm. Tā, piemēram, Vācijā vienmēr priekšroka ir dota paternālistiskajām un nacionālistiskajām interesēm, bet nevis indivīda brīvībai un tiesībām, ko aizstāv liberālisms.

Amerikāņi turpretī ir pārliecināti, ka viņi jau piedzimst kā liberāļi un viņi liberāļi vienmēr ir bijuši no savas valsts dibināšanas dienas 1776.gada 4.jūlijā. Amerikāņi svēti tic privātīpašuma

neaižskaramības tiesībām, vārda brīvībai, privātās uzņēmējdarbības tiesībām, uzskatu brīvībai. Minētās un citas individuālās brīvības un tiesības sintezējas amerikāņu dzīves ideālā.

Taču aizvadītajos 20 gados arī amerikāņu sabiedrībā vārds „liberālis” nav modē un tam ir negatīva pieskaņa. To izmanto kā lamu vārdu kopā ar tādiem lamu vārdiem kā „ateists”, „sarkanais”, „ieciētīgais”. Galvenais iemesls – skeptiskā attieksme pret politikorektumu vispār, kas šodienas amerikāņu pārliecībā ir pārvērtusies par divkosību un nevajadzīgu cenzūru, neļaujot lietas un parādības saukt īstajos vārdos. Amerikāņu uztverē „liberāli” cenšas kādam nevajadzīgi izpatikt un dzīves norises ar savu politikorektumu noved strupceļā.

Šodien populāra ir atziņa, ka Rietumu pasaulē liberālismu ir nomainījis neoliberālisms un mēs jau labu laiku dzīvojam neoliberālisma rafinēto ideoloģisko manipulāciju gaisotnē. Pasaules finansu un ekonomiskās krīzes analītikā neoliberālisms saņem rūgtus pārmetumus.

Protams, arī neoliberālisma traktējumos nav konstatējama vairāk vai mazāk ideāla vienprātība. Pret neoliberālismu izturās kā pret eklektisku un sinkrētisku jēdzienu. Skeptiskākie analītiķi neoliberālismu dēvē par labējo radikālismu, kas ir atmetis universāla progresā ideju un tā vietā domā tikai par ekskluzīvu un selektīvu progresu izredzētajiem.

Rietumos agrāk progress asociējās ar zināšanu uzkrāšanu, dzīves racionalizāciju, industrializāciju, urbanizāciju, no kā labumu gūst visa sabiedrība. Neoliberālisms faktiski rūpējas tikai par sabiedrības vienu nelielu daļu, kurai ir adresēti progresā materiālie un garīgie labumi.

Neoliberālisma praktiskais rezultāts ir tā dēvētais finansu kapitālisms. Finansu kapitālismā algas par darbu nepaaugstinās, un visa nauda, ko iegūst no darba ražīguma pieauguma, kļūst par peļņu. Finansu kapitālisma svarīga iezīme ir kredītu ekspansija, kā rezultātā pret finansu darbību izturās kā pret primāro darbību cilvēku saimnieciskajā dzīvē, aiz sevis tālu atstājot rūpniecību, lauksaimniecību.

Neoliberālisma ideoloģija sāka izvērsties XX gadsimta 70.gados, kad brīvas tirdzniecības, valsts lomas ierobežošanas, totālas privatizācijas mānijā savu iniciatīvu atklātāk un atklātāk sāka demonstrēt ASV un Lielbritānijas valdība. Tas bija M.Tečeres un R.Reigana valdīšanas laiks.

Krīzes pārvarēšanas loģika automātiski stimulē konservatīvisma aktualitāti. Pēc 2008.gada par konservatīvisma perspektīvām plaši debatē Francijā, Itālijā, Krievijā, Vācijā, Lielbritānijā, ASV, Kanādā, Izraēlā un citās valstīs. Francijā konservatīvisma filosofisko un socioloģisko bāzi izstrādā „Jauno labējo” skola. ASV jau XX gadsimta 70.gados Demokrātiskajā partijā nodalījās neokonservatoru ļoti ietekmīga grupa (t.s. neokon). Izraēlas konservatīvie spēki vērsās pret savas valsts „antisistēmu”. Krievijā vispār aizvadītajos apmēram sešos gados ir konservatīvisma bums, jo tam ir veltīta daudzu zinātnisko iestāžu tematika, konservatīvisma entuziasti veido sabiedriskās organizācijas, universitātēs atklāj konservatīvisma studijām veltītas katedras, zinātniskos centrus un institūtus. Bet galvenais – konservatīvisma jēdziens tiek attiecināts uz valsts politiku, un Kremlis par to nekaunās.

Konservatīvisma masu publiskajā attīstībā sava nozīme ir arī tam, ka „Forbes” sastādītajā pasaules ietekmīgāko politiķu reitingā priekšgalā ir politiķi ar konservatīviem uzskatiem. Savukārt A.Merķele un V.Putins medijos tiek atzīti par planētas galvenajiem konservatoriem, jo viņi cenšas aizsargāt savu valsti un rūpējās tikai par savas nācijas labklājību.

Svarīgāko ideoloģiju virknē, liekas, visvieglāk ir saprast, kas ir konservatīvisms. Šī vārda izcelsme un nozīme (etimoloģija un semantika) ir skaidri un precīzi ātri uztverama. Katrs cilvēks zina, ko izsaka vārds „konservators” un „konservatīvs”. Varbūt daži dzīvē ir apsaukti par konservatoriem, jo ir demonstrējuši konservatīvus uzskatus.

Respektīvi, katrs cilvēks zina, ka konservatīvisms ir cenšanās saglabāt vērtīgāko no pagātnes – vēsturiski ierasto dzīves kārtību, tradīcijas, simbolus, paražas, komunikācijas formas utt. Pie tam konservatori parasti pretojās dzīves jauninājumiem. Īpaši dedzīgi pretojās strauji nepārdomātai jauninājumu ieviešanai. Tā, piemēram, „perestroikas” laikā mūsu konservatori (reāli – gudrākie un saprotošākie cilvēki) izsmēja tukšpauru dzērāju klaigāšanu par „brīvību otrā rītā uz brokastu laiku”, kā par nesavlaicīgo iedomu presē toreiz asprātīgi ironizēja profesors Juris Bojārs.

Reālajā dzīvē konsekvēnti konservatīva izturēšanās praktiski nav iespējama, jo izraisa stagnāciju. Reālajā dzīvē praktiski vienmēr ir tas, ko dēvē par liberālo konservatīvismu. Liberālā

konservatīvisma pamatā ir atziņa, ka dzīvē viss mainās, taču izmaiņas nedrīkst būt radikālas; nepieciešams izmantot un realizēt mēreni progresīvās izmaiņas. Rietumu politiskajā filosofijā liberālisma un konservatīvisma sintēze jau pastāv no XVIII gadsimta.

Mūsdienu liberālā konservatīvisma politikā galvenā vērtība ir 1) valsts un 2) sabiedriskā kārtība. Mūsdienu apstākļos liberālā konservatīvisma svarīgs uzdevums ir aizsargāt nacionālās valsts suverenitāti un saimnieciskās dzīves stabilitāti. Netiek atzītas radikālas un ekstrēmas reformas. Tiek augstu vērtēts valsts protekcionisms ekonomikā. Valsts ārpolitikā prioritāte ir sadarbībai ar seniem uzticamiem draugiem citās valstīs, lai kopīgi aizstāvētos pret dažādiem ārējiem draudiem. Kā zināms, par ārējo draudu trūkumu visjaunākajā laikā nevar žēloties. Tāpēc pašlaik ir tik populāra politiski konceptuālās orientācijas pāreja no liberālisma uz liberālo konservatīvismu.

Metaforiski amizantā formātā šodienas liberāli konservatīvā politiķa portrets varētu būt šāds (skat. ilustrācijā). Tas ir pretrunīgs portrets. Taču pretrunīgumā slēpjas liberālā konservatīvisma vislielākais valdzinājums un pasionārais spēks. Liberāli konservatīvs politiķis prot objektīvi novērtēt gan kultūras novitātes, gan kultūras mantojumu.

Kā redzam ilustrācijā, liberāli konservatīvais politiķis atzīst moderno naudu – amerikāņu dolārus. Viņš savas valsts kasē nav konservatīvi sakrājis maisu ar veco labo zeltu, bet ir sakrājis savas valsts kasē maisu ar modernajiem dolāriem. Viņš sargā savas valsts kases dolāru maisu. Pie tam viņš tiecās pēc mūsdienās moderni smalkās virtuālās realitātes, tāpēc ir atrāpies no pelēkās zemes ikdienas un sēž augstu kokā – kosmiski virtuālā gaisotnē. Arī šajā ziņā viņš ir moderns cilvēks – liberāls virtuālās realitātes fans.

Taču no otras puses viņš ir vecmodīgs vīrietis – tipisks konservators. Viņš vecmodīgi ģērbjas uzvalkā un nesā arhaisku „hūti”. Bet vistrakākais ir tas, ka viņš nav atmetis vecmodīgo tikumu lasīt grāmatas. Viņš sēž uz moderna satura maisa modernajā virtuālajā realitātē, bet pievērsies vecmodīgai nodarbībai – lasa grāmatu. Turklāt viņš ir supervecmodīgs konservators, jo lasa nevis elektronisko grāmatu, bet uz papīra iespiesto grāmatu.

Tiesa, nopietnākie liberālā konservatīvisma politiķi metaforiski amizantajā portretā saskatīs pilnīgi nepieņemamu izpausmi; proti, valsts kases piepildīšanu ar papīra dolāriem. To nekādi nedrīkst darīt. To drīkst darīt vienīgi amerikāņi savā valstī. Citām valstīm valsts kasē ir jābūt tikai savai naudai un zeltam. Tā ir nacionāli liberālā konservatīvisma politikas stingra prasība.